

.....

Sik Endre

xxxellenesség*

Magyarországon 1994

Kísérleti nyúlnak érzem magam. Azt a feladatot kaptam, hogy egy kész adatbázis alapján elemezzem az xxxellenesség jelenségét a mai magyar társadalomban¹. Mivel semmit nem tehetek velem született megbízhatóságom ellen, ezért valamit csinálnom kell, hiszen ígéretet tettem Langmár úrnak. Ám amikor az ígéretet tettem, nem gondoltam arra, hogy milyen gondokkal is jár egy mások által kitalált adatfelvétel adatainak elemzése. Ugyan korábban is dolgoztam már mások adataival, de akkor előre tudtam, hogy nekem mire kellenek azok az adatok, és feltettem az adatok tulajának azt az X kérdést, amelyből meg tudtam ítélni, hogy az én korlátozott igényeimnek megfelel-e az adott adatbázis, amelynek amúgy is csak kis részeit és jobbára csak mellékes célokra (saját adatok alapján készített elemzés ellenőrzése, kiegészítése, színesítése...) használtam.

Most azonban itt ülök az indianai Notre Dame Egyetemen, fogalmam sincs arról, ki csinálta a kutatást, kinek mi forgott a fejében, amikor kiválasztotta a 12, illetve 19 kategóriát, amelyekkel kapcsolatban az xxxellenességet kutatni kellene. Nincsenek tételek, amelyeket tesztelni kellene, s nincs összehasonlítható adatbázis, amelynek érvényességét ellenőrizni lehetne, s végül, de nem utolsó sorban, nekem sem jut semmi egetverő dolog az eszembe.

Elmondom, mit tudok az egészről. A kutatás a Szonda-Ipsos omnibuszának(?) egy blokkja lehet, amelyet nemrégiben kérdeztek le a szokásos ezer véletlenül kiválasztott embertől. Ez azt jelenti, hogy a minta reprezentatív a valahány év feletti magyar népesség-

* Sokszori nekifutás után sem tudtam alkalmas kategóriát lelni annak a fogalomnak a megnevezésére, amellyel kapcsolatban az ellenességet vizsgálom. Ezért alkalmazom ezt a furcsa megoldást, hogy nem mondom meg, miről is szól a tanulmány. Az ötletet egy Hammel nevű antropológustól vettem kölcsön. A meggondolt, de elvetett ötletek a következők voltak: idegen..., kisebbség..., másság..., illetve idegengyűlölet, előítélet, tolerancia-intolerancia.

re. Tudom, hogy a kutatás egyik(?) kezdeményezője(?) a Replika volt, és a Langmár, a Závecz ott kavart a kutatás kitalálása körül. Azt is tudom, hogy rajtam kívül még kb. X kutatótársam kapja meg ingyen és bérmentve ezeket az adatokat, s ők most velem együtt kísérleti nyulak.

Kérdés, mit kell tenni ilyen helyzetben. Én a következőt határoztam: leírom a tapasztalataimat arról, hogyan is fogtam hozzá egy ismeretlen rendeltetésű és háttérű adatbázis elemzéséhez. Ez módszertani érdekességekkel szolgálhat nekem és az Olvasónak, s a Replika szereti az ilyet. Az elemzés célkitűzése az lesz, hogy bemutassam az xxxellenesség néhány jellemvonását a mai Magyarországon.

Az xxxellenesség fogalmáról

A módszertani tankönyvek azt írják, hogy nem árt a kutatás elején meghatározni a kutatás tárgyát. Esetemben ez a feltétel nem igazán adott, mert a kérdőívben lekérdezett 19 kategóriáról nem tudtam eldönteni, hogy milyen kutatandó tárgyként képezhetem le őket a legjobban. Altípusokat még csak-csak találtam. Ezek a következők:

- hazai kisebbségek: cigány, zsidó, szerb-horvát, szlovák, német;
- külföldi etnikumok: arab, romániai román, romániai magyar, ázsiai (vietnámi, kínai), néger;
- külföldi állampolgárok: volt-jugó és volt-szovjet állampolgárok;
- külföldi általában: menekült, külföldi vendégmunkás;
- deviáns csoportok: homoszexuális, büntetett előéletű, kábítószeres;
- "kakukktojások": skinhead, állami gondozott.

Persze, baj van a kategóriákkal magukkal és altípusaikkal is. Nézzük például a "szerb-horvát" fogalmat: van, aki szerint sohasem volt ilyen, de az biztos, hogy manapság nem igazán látszik vizsgálódásra alkalmasnak egy ilyen kategória. A hazai kisebbségek csoportjában szereplő cigány és zsidó kategóriákról csak én tételezem fel, hogy a válaszoló magyar állampolgárokként tekinti őket, szemben a másik három kategóriával, ahol a kérdőívben szerepelt a "magyar állampolgár" kitétel. Aztán: kisebbségnek tekinthetők-e a zsidók? Nem is olyan biztos.

Az igazi gond azonban az, hogy lehet-e olyan fogalmat találni, amelybe mind a 19 kategória beilleszthető. Az adatokat eddig két ízben használtam fel előadáson: egyszer torontói magyar templombeli fiatalok előtt, egyszer pedig a torontói egyetem szociológiai tanszékén összegyűlt szakértői hallgatóság előtt. Az előadásokban a következő egyszerűsítésekkel éltem: a deviánsok közé soroltam a kakukktojásokat, és összevont csoportként mutattam be a külföldiek három altípusát. Így a következő három fogalmat használtam: deviánsok, (az állampolgárság értelmében) magyar és nem-magyar etnikai kisebbségek. Összefoglaló kategóriaként a kisebbségek fogalmát találtam legkevésbé alkalmatlannak. Hát nem volt nagy sikerem! Egyfelől magyarázkodhattam az állami gondozottak szereplése miatt. Azt találtam ki, hogy ők a kontrollcsoport. Másfelől a magyaroknak azt kellett megmagyaráznom, hogy miért romániai, és miért nem erdélyi magyarokra kérdeztünk rá; a nem-magyaroknak pedig természetesen nem sok fogalmuk volt a skinheadekről, továbbá hosszan értekeztem arról, hogy a néger (nem mertem Negró-nak fordítani, mert gyáva

vagyok, hanem Black-nek fordítottam) és az ázsiai, Magyarországon nem becsmérlő tartalmú szavak.

Tanulságos ugyanakkor, hogy miközben – a fentiek tanúsága szerint – elég sokat tökölttem az alkalmas általános fogalom megjelölésével, addig a főkomponens analízis² úgy döntött, hogy túllihogem a dolgot. A 19 kategória megkavarása során ugyanis lényegében két faktorba rendezte el az összes kategóriát. Az elsőbe belevágta az összeset (mind pozitív előjellel), s csak annyi különbséget tett, hogy a büntetett előéletűt, a skinheadet, a homoszexuálist és a kábítószerest 0,5 -nél kisebb faktorsúllyal szerepeltette. A második faktorban aztán ezek a főszereplők, s melléjük soroltatott 0,4-es értékkel a cigány kategória. A harmadik és negyedik faktor ereje cseppnyi. A harmadik faktornak arculata is alig, leginkább a "hazai fehérek" és a "színesek" megkülönböztetését mutatja. A negyedik faktorban a "maradék" gyűlt össze, tudniillik a nem etnikai és nem deviáns három kategória.

Vagyis az adatok nem lafacacáznak, azt mutatják, hogy az xxxellenesség magában foglalja az összes kategóriát, s legfeljebb a "nehéz deviánsok" válnak ezen belül önálló csoporttá (1. táblázat). Az, hogy ebbe a változó együttesbe a "cigány" kategória is belcsorolható, egyfelől arra utal, hogy a cigányok besorolása ezekkel átfedő, másfelől arra, hogy a skinhead és a cigány együttszerepeltetése ezen faktor "bajkeverők"-kénti elnevezését indokolhatja³.

A főkomponens elemzés eredménye már a korrelációs mátrixból is sejthető volt (2. táblázat). Negatív korreláció nem volt⁴, a korrelációs együtthatók zöme 0,3 és 0,4 között mozgott, ami a társadalomtudományok tájékán már nem kis erőt mutat. Az ennél erősebb kapcsolatok struktúrája ugyanakkor a főkomponens elemzés eredményére hajaz, nem véletlenül, hiszen a két módszer távoli rokonságban áll egymással. Különösen erősen kapcsolódnak egymáshoz a "hazai fehérek" és a "közel külföldiek" csoportjaiba tartozó kategóriák, a "színesek", a két migráns, valamint a deviánsok típusai.

Az xxxellenesség mérésének módja

A kérdőív a Bogardus-féle társadalmi távolság skála egy erősnek számító elemét alkalmazza az xxxellenesség mérésére. A kérdés azt firtatja, hogy ha a kérdezett fia/lánya összebarátkozna egy xxx-szel, akkor a kérdezett ezt megtiltaná, beletörődne, de kikötmé, hogy xxx be nem teheti a lábát a lakásba, jóváhagyná, illetve nem szólna bele.

Nem lévén szakmám az attitűd-mérés, nem elemzem, hogy egy attitűd-skála egy elemével mit is lehet mérni, hogy lehet-e 19 xxx esetében feltenni ugyanazt a kérdést újra meg újra anélkül, hogy a válaszadó ellankadna valahol a néger és a bőrfejú tájékán (12., illetve 13. itemek). Elfogadva azt a feltételezést, hogy a barátság akadályozása az xxxellenesség megnyilvánulása, s hogy ennek két fokozata van, tudniillik a tiltás és a korlátozás, kiszámoltam 19 "nagyon xxxellenes" és 19 "nagyon, de legalábbis eléggé xxxellenes" dichotom változót. Az első, erősebbnek tekinthető xxxellenességet csökkenő sorrendben mutatja be az 1. ábra.

Gondot az okozott, hogy mit tekintsek a kérdezettek teljes körének: a 100 százalék tartalmazza-e a nem válaszolókat, azokat, akik azt mondták, "nem tudják", mit tennének ilyen helyzetben, illetve azokat, akik azt válaszolták, hogy ők bizony nem szólnának bele

a dologba. Viszonylag hamar (de teljesen önkényesen) eldöntöttem, hogy a nem válaszolást és a nem tudást nem tekintem rejtett xxxellenességnek, s ezért őket hozzáadom a nem xxxellenesek halmazához. Nem is voltak sokan, arányuk valamennyi xxx csoport esetében hasonló volt, no meg úgy sincs jó megoldás. Más a helyzet a bele nem szólókkal. Ennek a csoportnak az aránya ugyanis nagyon eltérő volt xxx típusonként. További gond, hogy a bele nem szólás lehet a liberális-demokratikus nevelés egyik eleme, s akkor hozzáadható az xxx-nem-ellenességhez, mivel annak passzív változataként fogom fel, de lehet ez a rejtett xxxellenesség jele is, amennyiben ezt a kibúvót választja az xxxellenességét nem szívesen vállaló kérdező. Védhető álláspont ez esetben sem akadt, én ezt a válaszadó típust is nem-xxxellenesnek tekintettem. Annyit tehettem csupán, hogy hangsúlyozom: a fenti döntéseim miatt az xxxellenesség alsó határát elemzem.

Ezután kérdeztenként összegeztem, hogy hány xxx csoporttal szemben érez erős, illetve erős+gyenge xxxellenességet. E két változó felfogható az xxxellenesség összesített mértékének. Akik egyik xxx típussal szemben sem érznek xxxellenességet (itt 0 értéket kaptak), azok nem xxxellenesek, akik a lehetséges összes xxx típusnál tiltanak a barátkozást (itt 19 pontot kaptak), azok roppantul xxxellenesek. Az eredmény a 3. táblázatban található.

Elemzés I.: Mekkora az xxxellenesség a mai Magyarországon?

A kérdésre kétféleképpen nem tudok válaszolni. Egyfelől nem tudom, hogy más országokhoz képest, másfelől nem tudom, hogy Magyarország korábbi időszakaihoz képest mennyi az annyi. Márpedig csak e két összevetésben lehet a címben feltett kérdésre érdemben válaszolni. Egyébként csak az mondható el az adatokról, amit az 1. ábrából és a 3. táblázatból még egy közvélemény-kutató is ki tud olvasni, tehát, hogy van xxxellenesség Magyarországon, s ez egyes xxx típusokkal szemben erősebb, másokkal szemben gyengébb. Hogy nagy-e vagy tán kicsi az egyes xxx típusokkal szembeni, illetve az összesített xxxellenesség mértéke, az kinek-kinek meggyőződésétől, hangulatától stb. függ. A torontói magyarok között akadt egy hallgató, aki az eredményeket ijesztőnek nevezte, mondván, hogy a tolerancia ilyen mértéke hovatovább a magyar identitást veszélyezteti, ugyanakkor a torontói hallgatók zöme (magyar és nem-magyar egyaránt) eléggé meg volt lepve, hogy milyen magas az xxxellenesség mértéke.

Érdekes volt megkutatni, hogy az Újvilágban élők hogyan vélekednek a magyarok xxxellenességéről. Torontóban, a magyar fiatalok esetében a Tausz Katival közösen szabadalmazott "hasrabeclés" módszerét alkalmaztam. Ez azt jelenti, hogy noha a valóságról fogalmuk sem lehetett, meg kellett becsülniük, hogy a magyarok melyik öt xxx típussal szemben voltak a legjobban xxxellenesek. Az eredmény egyfelől azt bizonyította, hogy jól becsülik a magyarok véleményét (tehát e tekintetben továbbra is magyarok), mert egy eltéréssel meg tudták nevezni, hogy mely xxx csoportokkal szemben a legerősebb az xxxellenesség a mai Magyarországon. Ugyanakkor érezhető rajtuk a kanadai világkép hatása, amennyiben a négereket többen nevezték az első öt közé, mint a magyarok, ugyanakkor a homoszexuálisok, a skinheadek és a cigányok helyezése kicsit alacsonyabb volt, mint a magyar mintáé. A torontói szakértői hallgatóság esetében csak annyit tettem, hogy az adatok ismertetése után megkérdeztem, van-e valami számukra meglepő az xxx

csoportok között kialakult rangsorban. Közfelkiáltással úgy döntöttek, hogy a zsidókat előkelőbb helyezés illetné meg a rangsorban.

Az 1. ábra alapján még egy bizonytalan kijelentés tehető: nincs lényeges eltérés az erős és az erős+gyenge xxxellenesség rangsora között. Ez azzal magyarázható, hogy a gyenge xxxellenesség (a teljes elutasításban részesülő négy xxx csoporttól eltekintve, akik esetében nem maradt tere a gyenge xxxellenességnek) közel azonos mértékű, illetve az erős xxxellenesség mértékével arányosan változó minden xxx típus esetében. Eltérés talán két csoport esetében mutatkozik a rangsorban: a menekültek és az illegális vendégmunkások közepesnél valamivel kevésbé szívesen látott vendégek otthon, de csak közepes erővel tiltatnak el a gyerekektől.

Elemzés II.: Milyen társadalmi tényezők növelik az xxxellenességet?

A kérdésre sokféleképpen lehet a választ keresni. Először el kell dönteni, hogy az egyes xxx csoportok esetében külön-külön keressük-e a választ, vagy az összesített mutatót vizslatjuk. Az előbbi akkor termékeny, ha azt vélelmezzük, hogy az egyes xxx típusokkal szemben más és más társadalmi tényezők növelhetik az xxxellenesség mértékét, illetve ha van elég sok időnk elbábelődni az adatokkal (annál is inkább, mert ebben az esetben előbb-utóbb a dichotomizált változók logisztikus regressziójáig kell elvergődni, amihez már kevesen értenek /én sem/). Szerencsére nekem időm sincs elég, ezért eleve elhatároztam, hogy az összesített mutatókból való kiindulás mutatkozik számomra termékenynek.

Hátramaradt annak eldöntése, hogy az összesített mutató erősebb vagy gyengébb változatát elemzem-e, illetve, hogy az összesítés kvantitatív (hány xxx csoporttal szemben xxxellenes a kérdezett) vagy szerkezeti (mely xxx csoportokkal szemben xxxellenes a kérdezett) metszetét kerékszom. Az első esetben az erősebb változat mellett döntöttem, mivel ez nem jelent többletmunkát, s amúgy is alul-mértem az xxxellenesség mértékét (lásd korábban). A második esetben a szerkezetet kifejező elemzési módszer mellett döntöttem, mert ez a kvantitatív metszetet egy szempontból magába ötvözi (tudniillik, hogy a kérdezett egyáltalán xxxellenes-e vagy sem), míg ez fordítva nem igaz⁵.

Első lépésként az erős xxxellenességet kifejező 19 dichotom változót próbáltam elrendezni olyan módon, hogy a legjellegzetesebb szerkezeti eltéréseket mutassák a létrejövő csoportok. Mivel a főkomponens elemzés eredményét már ismertem, úgy véltem, hogy ha csupán két klaszter csoportot engedek meg (az alkalmazott számítási eljárásnak ez az ún. alapesete), akkor valószínűleg az xxxelleneseket és a nem-xxxelleneseket fogom csupán eredményül kapni, ezért három, illetve öt csoportot szabtam meg a számítás során a gép számára feladatként. Az eljárást az igen felhasználóbarát SPSS Quick Cluster programmal végeztem. A program felhasználóbarátságára jellemző, hogy megebédelni sem volt időm, olyan gyorsan lefutott a program. Az eredmény a háromklaszteres változat esetén látszott jobbnak, amennyiben az ötklaszteres eljárás csak a háromklaszteres egyik klaszterét bontogatta elemezhetetlenül kis méretű csoportokra.

Az első klasztert "bajkeverő-ellenes"-nek neveztem el. Az ide tartozók szinte kivétel nélkül xxxellenesek a bőrféjűekkel, a homoszexuálisokkal, a kábítószeresekkel és a büntetett előéletűekkel szemben, de 70 százalékuk xxxellenes a cigányokkal szemben, és 35-40 százalékuk a négerekkel és arabokkal szemben is így érez. A második klaszterbe a

minden csoporttal szemben xxxellenes érzelmeket táplálók tartoznak. Esetükben a legeslegkisebb az xxxellenesség érzése a magyarországi németekkel szemben (ami megegyezik a teljes minta rangsorával), de még ott a megkérdezettek 7 százaléka, e csoport 47 százaléka érez xxxellenességet a hazai németekkel szemben is. A harmadik klaszterbe a gép a nem-xxxelleneseket sorolta. Az ő esetükben a legeslegmagasabb xxxellenesség mértéke sem több, mint 24 százalék, ennyien éreznek közülük xxxellenességet a kábítószerekkel szemben.

A létrehozott három klaszter jellemzőit a 4. táblázat tartalmazza. Mint a regressziós elemzés teljes kudarca után várható volt, a klaszterek alig különböznek egymástól társadalmi jellemvonásaikban. A táblázat azokat az eltéréseket mutatja, amelyek szignifikáns eltérést mutattak, de ezek az eltérések sem nagyon erősek. A "bajkeverő-ellenesek" esetében mintha halványan megmutatkozna a kérdőív készítői által feltételezett pozitív kapcsolat a xxx-ek létszáma és az ellenük irányuló xxxellenesség mértéke között, legalábbis a cigány lakosság esetében. Más most nem jut az eszembe, hacsak az nem, hogy jó lenne egyszer tovább játszani az adatokkal, mert lehet, hogy xxx kategóriánként több érdemlegeset lehetne mondani. De hát most ennyire futotta az időből.

1. táblázat
A főkomponens elemzés eredménye*

	1 faktor (7,68; 40,4)	2 faktor (3,06; 16,1)	3 faktor (1,28; 6,8)	4 faktor (1,02; 5,4)
arab	.7	.1	-.3	-.3
német	.5	-.4	.4	.1
szlovák	.7	-.4	.4	-.1
szerb-horvát	.7	-.3	.3	-.2
ex-jugoszláv	.7	-.3	.2	-.2
romániai román	.7	-.0	-.1	-.3
romániai magyar	.7	-.4	.2	.1
ex-szovjet	.8	-.2	.0	-.2
cigány	.6	.4	-.2	-.2
zsidó	.7	-.2	-.0	.1
ázsiai	.8	.1	-.4	-.1
néger	.7	.2	-.4	-.2
bőrfejű	.4	.7	.2	.1
büntetett előéletű	.4	.7	.2	.1
homoszexuális	.4	.7	.3	.0
kábítószeres	.4	.8	.3	.0
állami gondozott	.6	-.1	-.1	.5
külföldi vendégmunkás	.7	-.0	-.2	.4
menekült	.7	-.1	-.2	.5

* A változók a kérdőív sorrendjét követik. A fejlécben az első érték a faktor ún. saját értéke, a második a magyarázott variancia százaléka.

2. táblázat
Az xxxellenesség kategóriái közötti korreláció*

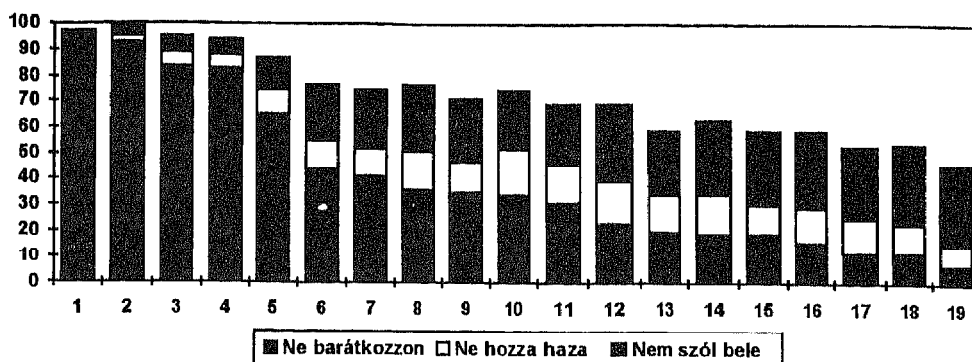
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	
1	X																			
2		X																		
3			X																	
4			.6	X																
5			.5	.8	X															
6			.5	.6	.7	X														
7			.5	.6	.5	.6	X													
8			.5	.6	.6	.6	.5	X												
9			.5						X											
10			.5	.5	.5		.5	.5		X										
11			.6	.5	.5	.6	.6	.5	.5	.5	X									
12			.6			.5	.5	.5	.5	.8	X									
13													X							
14								.5					.6	X						
15													.6	.6	X					
16													.7	.6	.8	X				
17																	X			
18					.5	.5	.5	.5	.5	.5	.5						.5	X		
19					.5	.5	.5	.5	.5	.5	.5						.6	.7	X	

* A 19 kategória dichotomizált változóinak kapcsolódása. A .45 és .54 közötti értékek .5-ös értékkel szerepelnek és így tovább. A változók sorrendje a kérdőívbeli sorrendet követi: 1. arab, 2. német, 3. szlovák, 4. szerb-horvát, 5. ex-jugoszláv, 6. romániai román, 7. romániai magyar, 8. ex-szovjet, 9. cigány, 10. zsidó, 11. ázsiai, 12. néger, 13. bőrfejű, 14. büntetett előéletű, 15. homoszexuális, 16. kábítószeres, 17. állami gondozott, 18. külföldi vendégmunkás, 19. menekült.

3. táblázat
Az összesített xxxellenesség mértékének szélső értékei

	összes xxx csoport	etnikai csoportok	külföldiek csoportjai
maximális xxxellenesség esetén választható csoportok száma (N)	19	12	9
egy csoporttal szemben sem xxxellenesek aránya (%)	9	31	41
minden csoporttal szemben xxxellenesek aránya (%)	7	3	8

1. ábra
A xenofóbia szintje

4. táblázat
A klaszterek jellemzői

	"Bajkeverő-ellenesek"	"xxxellenesek"	"nem-xxxellenesek"
N	734	113	153
xxxellenesség mértéke*	7	17	1
lakóhely		Budapest	
cigányok száma	magas	magas	
befejezett osztályok száma	magas	alacsony	
életkor		idős	

*A 19 kategória közül hány esetben tiltaná meg gyerekének a barátkozást (csoportátlag).

Jegyzetek

1. A tanulmány azelőtt született, hogy a Replika 15/16 számában – illetve azt megelőzően egy körlevélben – megjelentek azok a kérdések, amelyekre a projekt kitalálói választ kerestek, valamint az adatbázis leírása.

2. A 19 kategóriát dichotomizáltam oly módon, hogy az erősebb xxxellenesség meglétét kódoltam 1-nek, bármilyen más véleményt 0-nak.

3. A főkomponens elemzést megismételve a külföldiek 9 kategóriájával sikerült egyfaktoros eredményt létrehozni, ami elég ritka. A 11 etnikai csoport főkomponens elemzésének eredménye egy kétfaktoros megoldás volt, ahol az első és erős faktor (51%) ismét minden etnikumot magában foglalt, a második és gyengébb faktor (14%) a "színes" etnikumokat (arab, ázsiai, néger, cigány) foglalta magában.

4. A két kivétel, igen gyenge erősséggel a hazai német kisebbség, illetve a homoszexuálisok és kábítószeresek elutasítása között volt.

5. Döntésemet támogatták az adatokkal való ismerkedés során lefuttatott többváltozós regresszió során szerzett tapasztalatok. Ez az "ok-keresés" azt feltételezi, hogy az xxxellenesség 0-tól 19-ig egyesével növekedve ezzel arányosan egyre erősebb xxxellenességet mutat, s ezt a növekedést próbálom a magyarázó változók bevonogatásával megérteni. Akár az erős, akár az erős+gyenge xxxellenesség összesített mutatóját alkalmaztam, a megmagyarázott variancia négyzete sohasem érte el a 3%-ot. Ez egyfelől egyéni csúcs, mert nem emlékszem, hogy valaha is tudtam volna valamit ilyen kevésbé nem megmagyarázni. Másfelől persze ez eredmény, mert azt jelenti, hogy az általam előállított magyarázó változókkal semmit sem lehet megérteni az adott módon mért xxxellenesség jelenségéből. Lehet persze a változókat machinálni, lehet nem-lineáris regresszióval kísérletezni, tapasztalataim szerint ettől nem változik nagymértékben a leányzó fekvése. Következésképpen a sikertelenségnek inkább lehet magyarázata, hogy nem-mért változók magyarázzák a jelenséget, illetve, hogy az xxxellenesség szintjének mérésére nem alkalmas az összesítő-kvantitatív intervallum-szintű változó. Mivel az előbbi magyarázat nem segíthet rajtam – a változók, amelyekkel dolgozhattam, adottak voltak –, ezért úgy döntöttem, hogy a fő haj a kvantitatív mérés, s ezért nem erőltettem tovább a regressziós és variancia-elemzéseket.

A nagy semmiről, amit a regresszió elemzés eredményezett, azért még annyit, hogy az iskolai végzettség és a jövedelem növekedése csökkentette az xxxellenesség mértékét, a budapesti lakóhely pedig növelte. Az egyes xxx típusok nagyságára vonatkozó becsléseket bevonva a regressziós modellekbe, semmilyen érdemleges javulást nem mutatott a variancia magyarázata.